

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาของปัญหาและปัญหา

สังคมแต่ละสังคมย่อมมีเอกลักษณ์ หรือลักษณะเฉพาะ ที่เรียกว่าวัฒนธรรมเป็นของตนเอง ซึ่งบางครั้งอาจเป็นสิ่งที่สังคมนั้น ๆ สร้างขึ้นมาเอง แต่บางวัฒนธรรมอาจเป็นสิ่งที่นำมาจากสังคมอื่น แล้วนำมาผสมผสานเข้าเป็นวัฒนธรรมเดียวกัน เกิดเป็นวัฒนธรรมใหม่ขึ้นมาอย่างที่ปรากฏมากมายในปัจจุบัน

จังหวัดปัตตานีเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ทางภาคใต้ของประเทศไทย ซึ่งมีทำเลที่ตั้งอยู่บนเส้นทางที่มีการติดต่อด้านการค้าระหว่างเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กับภูมิภาคแถบเอเชียตะวันตกและตะวันออก รวมถึงยุโรปตั้งแต่อดีต ทำให้ดินแดนบริเวณนี้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่เข้ามาติดต่อกัน แลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างกันอย่างต่อเนื่อง เป็นผลทำให้วัฒนธรรมต่างถิ่นจำนวนมากไม่น้อยที่เข้ามาฝังรากหยั่งลึกลงบนดินแดนแห่งนี้ โดยบางวัฒนธรรมถูกยอมรับและยึดถือเป็นแบบแผน ประเพณี และการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคม บางวัฒนธรรมถูกปรับเปลี่ยนผสมกลมกลืนให้เข้ากับวัฒนธรรมของท้องถิ่นจนในที่สุดก็ถูกหลอมรวมเป็นวัฒนธรรมมลายู

ในบรรดาวัฒนธรรมที่เข้ามาติดต่อกับปฏิสัมพันธ์และผสมผสานกับวัฒนธรรมมลายู วัฒนธรรมอาหรับดูเหมือนจะเป็นวัฒนธรรมหนึ่งที่มีบทบาทมาตั้งแต่อดีต ถึงแม้ว่าหลักฐานและข้อพิสูจน์ที่กล่าวถึงการเริ่มเข้ามาของวัฒนธรรมอาหรับสู่ดินแดนแถบนี้เมื่อใดยังไม่เป็นที่แน่ชัด ทว่า กุस्ताฟ เลอ บอง (Gustave Le Bon, n.d. : 553) ได้กล่าวถึงเส้นทางการค้าของพ่อค้าชาวอาหรับว่า “พ่อค้าชาวอาหรับจากเอเชียตะวันตกได้เดินเรือมาติดต่อกับชายตามเมืองต่าง ๆ ในแถบคาบสมุทรมลายูก่อนการประสูติของศาสนทูตมุฮัมมัด ﷺ โดยชาวอาหรับจะเดินเรือจากตอนใต้ของคาบสมุทรอาหรับ ผ่านอินเดีย มะละกา อ่าวไทย ไปจนถึงทะเลจีนใต้”

ในทางประวัติศาสตร์ย้อนหลังไปในคริสต์ศตวรรษที่ 7 ระบบการเขียนภาษามลายูแตกต่างจากที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน หลักศิลาจารึกที่พบในเกาะสุมาตราและบังกาคารึกด้วยตัวอักษรวิของอินเดีย ซึ่งแสดงถึงอิทธิพลของวัฒนธรรมฮินดู-พุทธสมัยนั้น หลังจากนั้นในคริสต์ศตวรรษที่ 13 เมื่อศาสนาอิสลามได้แผ่ขยายเข้ามา ได้นำเอาหลักคำสอนในคัมภีร์อัลกุรอานและภาษาอาหรับ ซึ่งใช้เขียนพระคัมภีร์เข้ามาด้วย นับแต่นั้นมาภาษาอินเดียโบราณในบริเวณนั้นก็ถูกแทนที่ด้วยภาษาอาหรับ

ชาวมลายูจึงหันมาใช้อักษรอาหรับเป็นตัวเขียนโดยมีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องกับโครงสร้างของภาษาท้องถิ่น¹

จุดเริ่มต้นของการรับวัฒนธรรมอาหรับสู่สังคมมลายู น่าจะเป็นผลมาจากการรับนับถือศาสนาอิสลามของชาวมลายู โดยชาวอาหรับที่เข้ามาทำการค้าขายกับชาวเมืองก็เผยแพร่ศาสนาไปด้วย ในขณะที่การแต่งกายของชาวอาหรับก็แตกต่างไปจากชาวมลายู อาจทำให้ชาวมลายูคิดว่านั่นคือชุดของมุสลิม กอปรกับชาวมลายูที่มีโอกาสเดินทางไปประกอบพิธีหัจญ์² บางส่วนก็ได้ศึกษาหาความรู้วิชาการทางด้านศาสนาไปด้วยพร้อม ๆ กัน จากการที่ได้ไปสัมผัส และใช้ชีวิตอยู่ท่ามกลางถิ่นกำเนิดของศาสนาอิสลามและวัฒนธรรมอาหรับ เมื่อกลับมายังคงคาบสมุทรมาลยากลุ่มคนเหล่านั้นก็นำเอาวัฒนธรรมอาหรับติดตัวกลับมาและเผยแพร่ต่อ ๆ กันไป

ด้านการแต่งกาย ของชาวมลายูในปัจจุบันจะเห็นว่ามียุคสมัยที่แตกต่างกันไป บางคนอาจสวมเสื้อเชิ้ต กางเกงขายาวแบบสมัยนิยม หรือบางคนอาจสวมเสื้อแบบมลายู หรือที่เรียกว่า “ติอโละบลาอ” ผ้าโสร่ง โดยมีการผสมผสานให้เข้ากับหมวก “กปิเยาะห์”³ เสื้อยาวสีขาว หรือ “ซุดโต๊บ” ผ้าซัรบัน หรือ “อิมามะฮู”⁴ เสมือนว่าเป็นเครื่องแต่งกายที่ใช้ในการประกอบศาสนกิจ ทั้ง ๆ ที่ความเป็นจริงชาวอาหรับสวมซุดโต๊บในฐานะชุดธรรมดาที่สามารถสวมใส่ได้ทุกเวลา และสถานที่โดยไม่ได้จำเพาะเพียงแต่การประกอบศาสนกิจเหมือนในสังคมมลายู

ด้านสถาปัตยกรรม จิตรกรรม ลวดลายต่าง ๆ ก็เป็นอีกอย่างหนึ่งที่ได้รับการยอมรับจากชาวมลายู โดยจะเห็นว่าตั้งแต่สมัยแรก ๆ แห่งการรับนับถือศาสนาอิสลาม ศาสนสถานที่ยกขึ้นก็จะใช้สถาปัตยกรรมอาหรับตั้งปรากฏอยู่จวบจนปัจจุบัน ดังเช่นมัสยิดกรือเซะ และมัสยิดตันหยงดาโต๊ะ ซึ่งเป็นมัสยิดที่สร้างด้วยการก่ออิฐถือปูนตามรูปแบบสถาปัตยกรรมอาหรับเป็นครั้งแรกในเอเชียอาคเนย์ (อารีฟีน บินจิ และคณะ, 2543 : 12) รวมถึงงานศิลปกรรมลวดลายการแกะสลักต่าง ๆ ที่ใช้ประดับ ตกแต่งบ้านเรือน ซึ่งนิยมใช้ศิลปอักษรอาหรับ หรือที่เรียกว่าอักษรประดิษฐ์ (Calligraphy)

เครื่องมือสอยภายในบ้าน จากการที่ปัตตานีตั้งอยู่ในเขตที่มีอากาศร้อนชื้น ทำให้ในอดีตชาวบ้านส่วนใหญ่จะใช้เสื่อจักสานปูรองนั่ง นอน หรือรับแขก ซึ่งถือเป็นวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของชาวบ้าน ในปัจจุบันบทบาทของเสื่อจักสานลดลงไม่เหมือนกับในอดีต ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะพรม

¹ สุเทพ สุนทรเกสัช, “ปอเนาะ มรดกสถาบันการศึกษาที่บูรณาการทางศาสนาและสังคมของชาวมุสลิมในจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย”, ศิลปวัฒนธรรม, 10 (สิงหาคม 2547), 105

² หัจญ์ หมายถึง การจาริกแสวงบุญ ณ นครมักกะฮ์ ประเทศซาอุดีอาระเบีย

³ กุปีเยาะห์ (Kopiah) หรือ ปิเยาะห์ หมายถึง หมวกที่ชายชาวมลายูนิยมใส่ โดยเฉพาะในช่วงทำการละหมาด ซึ่งส่วนใหญ่จะมีสีขาวและมีลวดลายตามสมัยนิยม (“Ketayap”, Ensiklopedia Sejarah dan Kebudayaan Melayu. 2, 1233)

⁴ อิมามะฮู () หรือ ซัรบัน () หมายถึง ผ้าที่ใช้พันศีรษะ

ที่มีแหล่งกำเนิดจากกลุ่มประเทศในแถบเอเชียตะวันตกและยุโรป เริ่มเข้ามามีบทบาทแทนที่สื่อจักษุ โดยเฉพาะสำหรับपुरองพื้นเวลาประกอบศาสนกิจ ส่วนใหญ่ใช้ “สะอูญะตะฮ์” มาपुरองพื้น ซึ่งเดิมทีหน้าทีนี้เคยเป็นของสื่อจักษุสานผืนเล็ก ๆ

ภาษาก็เป็นอีกประการหนึ่งที่มีการผสมผสานกับวัฒนธรรมอื่นที่มาจากภายนอก ซึ่งจะปรากฏอยู่ในรูปแบบของคำยืม ในภาษามลายูโดยเฉพาะภาษามลายูถิ่นปัตตานีมีคำยืมที่มาจากภาษาอาหรับมากมายหลายร้อยคำ จนสามารถแบ่งออกเป็นหมวดต่าง ๆ ดังเช่น หมวดที่เกี่ยวกับศาสนา สังคม คำเรียกญาติ เครื่องแต่งกาย และอื่น ๆ แต่ที่น่าสนใจยิ่งไปกว่านั้นคำที่ยืมมานอกจากจะใช้สื่อความหมายระหว่างสมาชิกในสังคมแล้ว ภาษายังมีผลต่อความคิดและทัศนคติของสมาชิกในสังคมอีกด้วย

อิทธิพลของภาษาอาหรับไม่เพียงแต่จะมีบทบาทเฉพาะในด้านการพูด และคำนับญาติ แต่ยังรวมไปถึงลักษณะของไวยากรณ์ที่ใช้ในการเขียนตำรา กล่าวคือ ถ้าหากสังเกตรูปแบบการใช้ภาษาในกิตาบายาวิ⁶ ตั้งแต่อดีต จะพบว่าผู้แต่งเขียนโดยใช้ไวยากรณ์อาหรับ

ส่วนการใช้เวลาในยามว่างก็เช่นเดียวกัน เดิมทีหลังจากการรับประทานอาหารบางคนอาจชอบที่จะนั่งดื่มชา หรือบางคนอาจใช้วิธีการสูบบุหรี่ ไบจาก เพื่อเป็นการพักผ่อนหย่อนใจ ซึ่งวัฒนธรรมดังกล่าวอาจเหมือนกันในทุก ๆ สังคม แต่หลังจากชาวมลายูได้มีการติดต่อ ปฏิสัมพันธ์กับผู้คนภายนอกโดยเฉพาะสังคมอาหรับ เราจะเห็นว่าบางคนหันไปใช้วิธีการสูบบางชาวอาหรับ หรือใช้อุปกรณ์ที่เรียกว่า “นารอญีละฮ์”⁷ ซึ่งเป็นอุปกรณ์ที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในหมู่ชาวอาหรับ และในปัจจุบันเราสามารถพบได้ในสังคมมลายู

ทว่าเมื่อก้าวถึงวัฒนธรรมอาหรับ หลายคนกลับคิดว่าหมายถึงวัฒนธรรมอิสลาม ทั้ง ๆ ที่ในความเป็นจริงอาจเป็นคนละส่วนกัน เหตุผลอาจเนื่องมาจากว่า ในเมื่อศาสนาอิสลามมีจุดกำเนิดบนคาบสมุทรอาหรับ เพราะฉะนั้นทุกสิ่งทุกอย่างที่มาจากอาหรับก็ต้องเป็นอิสลาม แต่ในความเป็นจริงอาจไม่ใช่อย่างที่หลายคนเข้าใจ เนื่องจากว่าวัฒนธรรมอิสลามเกิดจากบทบัญญัติ และคำสอนที่เกี่ยวข้องกับศาสนาเป็นหลัก แต่วัฒนธรรมอาหรับเป็นวิถีชีวิตของชาวอาหรับซึ่งอาจจะสอดคล้องกับหลักการของศาสนาหรือไม่ก็ได้ ดังนั้นเราจึงไม่อาจกล่าวได้ว่า “ชุดโต๊ป” เป็นชุดของผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามและเป็นวัฒนธรรมอิสลาม ในขณะเดียวกันเราก็สามารถที่จะกล่าวได้ว่า การละหมาด การถือศีลอด และการประกอบพิธีหัจญ์ เป็นวัฒนธรรมอิสลาม เนื่องจากศาสนกิจดังกล่าวมาจากบทบัญญัติของศาสนาอิสลาม

⁵ พรหมผืนเล็กสำหรับใช้ปูละหมาด

⁶ ตำราศาสนาที่เป็นภาษามลายูซึ่งใช้อักษรอาหรับในการเขียน ซึ่งต่อมาเรียกว่า อักษรยาวิ

⁷ นารอญีละฮ์ หรืออีกชื่อหนึ่งคือ มอระกุ ซึ่งหมายถึง หม้อสูบบางของชาวอาหรับ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542 : 843)

วัฒนธรรมไม่เพียงแต่บ่งบอกลักษณะหรือเอกลักษณ์ของกลุ่มชนในสังคม บางโอกาส วัฒนธรรมอาจบ่งบอกถึงฐานะทางเศรษฐกิจ อาชีพ สัญชาติ ศาสนา หรืออื่น ๆ โดยเฉพาะวัฒนธรรม ทางด้านการแต่งกาย ดังจะเห็นได้จากผู้ที่เป็นครูบาอาจารย์จะแต่งตัวสุภาพเรียบร้อย นักธุรกิจจะแต่ง กายภูมิฐานดูน่าเชื่อถือ ในบางครั้งเราสามารถทราบสัญชาติหรือศาสนาของผู้คนได้โดยอาศัยการ สังเกตจากเครื่องแต่งกาย ดังเช่นสตรีชาวอินเดียมักสวมชุด紗สำหรับ⁸ หรือหากเป็นสตรีมุสลิมชาว มาเลเซีย หรือบรูไนก็มักจะแต่งกายด้วยชุดกูรง⁹ที่มีลวดลายและสีสันฉูดฉาด เหล่านี้ล้วนแต่เป็น ปรัชญาการณทางวัฒนธรรมทั้งสิ้น

ปัจจุบันเมื่อผู้คนสามารถมองเห็น และสัมผัสกับสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ทั่วทุกมุมโลกได้อย่าง ไม่มีข้อจำกัด การหลั่งไหลของสินค้าและผู้คนจึงกลายเป็นพลวัตหรือพลังขับเคลื่อนกระบวนการ เปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมจนกลายเป็นรูปแบบของวัฒนธรรมสากล (เออร์ลา สวิงเกิล, 2547 : 110-127) ในที่สุดภาพของวัฒนธรรมต่างแดนก็เข้ามาปรากฏอยู่รอบ ๆ ตัวเราโดยเฉพาะสังคม มลายูในจังหวัดปัตตานี จนทำให้บางครั้งอาจเข้าใจว่าวัฒนธรรมต่างแดนเป็นวัฒนธรรมดั้งเดิมของ ชาวมลายู

ดังนั้นวัฒนธรรมอาหรับที่มีอยู่ในสังคมมลายูในจังหวัดปัตตานี โดยเฉพาะวัฒนธรรม ทางด้านภาษา และการแต่งกาย ตลอดจนประวัติความเป็นมาของวัฒนธรรมอาหรับในสังคมมลายู จังหวัดปัตตานี อีกทั้งในปัจจุบันไม่มีใครปฏิเสธได้ว่าวัฒนธรรมอาหรับไม่ได้เกี่ยวข้องกับสังคมมลายู ทั้งนี้เนื่องจากวัฒนธรรมอาหรับได้เข้ามามีบทบาทในการสร้างงาน สร้างรายได้ให้แก่ชาวมลายู มากมายในแต่ละปี และยังได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของชาวมลายู จากประเด็นดังกล่าวผู้วิจัย เห็นว่าอิทธิพลของวัฒนธรรมอาหรับต่อสังคมมลายูในจังหวัดปัตตานีเป็นเรื่องที่ต้องทำการศึกษาวิจัย เป็นอย่างยิ่ง

⁸ สำหรับ เป็นเครื่องแต่งกายสตรีอินเดียแบบหนึ่ง ประกอบด้วยผ้าชิ้นยาวประมาณ 5-6 เมตร ใช้เป็นทั้งผ้านุ่งและผ้าห่ม ส่วนที่นุ่ง ยาว กรอมสั้น พันรอบตัวและจีบข้างหน้าเหนือไว้ที่เอว ส่วนผ้าห่มใช้ชายผ้าที่เหลือพาดอกและสะพายบ่า โดยมากเป็นบ่าชายห้อยชายไปข้าง หลัง ชายที่ห้อยติงมาคลุมหัวก็ได้ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542 : 1186)

⁹ กูรง (Baju Kurong) เป็นเครื่องแต่งกายของของชาวมลายู สำหรับผู้หญิงจะมีลักษณะเป็นเสื้อแขนยาวคอกลมเล็ก และมีชายเสื้อยาว ถึงเข่า (“Baju Kurong”, Ensiklopedia Sejarah dan Kebudayaan Melayu. 1, 392)

1.2 อัลกุรอาน อัลหะดีษ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.2.1 อัลกุรอานที่เกี่ยวข้อง

คัมภีร์อัลกุรอานเป็นธรรมนูญชีวิตของมุสลิม ซึ่งประกอบไปด้วยแนวทาง คำสอน และบทบัญญัติต่าง ๆ ที่สมบูรณ์ ดังที่อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสไว้ในส่วนหนึ่งของซูเราะฮฺอัลมาอิดะฮฺ อายะฮฺที่ 3 ความว่า

﴿الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا﴾

(3 :)

ความว่า “วันนี้ข้าได้ให้สมบูรณ์แก่พวกเจ้าแล้วซึ่งศาสนาของพวกเจ้า และข้าได้ให้ครบถ้วนแก่พวกเจ้าแล้วซึ่งความเมตตากรุณาของข้า และข้าได้เลือกอิสลามให้เป็นศาสนาแก่พวกเจ้า”

(อัลมาอิดะฮฺ : 3)

จากการศึกษาอัลกุรอานที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม พบว่าในคัมภีร์อัลกุรอาน อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสถึงเรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรมไว้ในส่วนหนึ่งของซูเราะฮฺ อัลหุญรอต อายะฮฺที่ 13 และในซูเราะฮฺ อีรรัม อายะฮฺที่ 22 อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا﴾

(13 :)

ความว่า “โอ้มนุษยชาติทั้งหลาย แท้จริงเราได้สร้างพวกเจ้าจากเพศชายและเพศหญิง และเราได้ให้พวกเจ้าแยกเป็นเผ่าและตระกูล เพื่อพวกเจ้าจะได้ทำความรู้จักกัน”

(อัลหุญร็อต : 13)

﴿ وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاجْتِافِئَ
 ﴿ أَلْسِنَتِكُمْ وَاللُّوَانِكُمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّلْعَلَمِينَ ﴾

(22 :)

ความว่า “และหนึ่งจากสัญญาณทั้งหลายของพระองค์ คือ การสร้างชั้นฟ้าทั้งหลายและแผ่นดิน และการแตกต่างของภาษาของพวกเจ้า และผิวพรรณของพวกเจ้า แท้จริงในการนี้ แน่นอนย่อมเป็นสัญญาณสำหรับบรรดาผู้มีความรู้”

(อรรูม : 22)

จากอายะฮ์ข้างต้นอัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสถึงลักษณะการสร้างมนุษย์ ที่มีความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ภาษาพูด ผิวพรรณ และขนบธรรมเนียมประเพณี โดยมีเป้าประสงค์เพื่อมนุษยชาติจะได้เรียนรู้ทำความรู้จัก และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน ซึ่งอัลลอฮ์ ﷻ และศาสนทูตมุฮัมมัด ﷺ ก็ไม่ได้ทรงยกย่องและถือว่าวัฒนธรรมหนึ่งมีศักดิ์ศรีเหนือกว่าอีกวัฒนธรรมหนึ่ง ดังที่ได้ตรัสไว้ในส่วนหนึ่งของสุเราะฮ์ อัลหุญร็อต อายะฮ์ที่ 13 ความว่า

﴿ إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَنَكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ ﴾

(13 :)

ความว่า “แท้จริงผู้มีเกียรติยิ่งในหมู่พวกเจ้า ณ อัลลอฮ์นั้นคือ ผู้ที่มีความเกรงกลัวยิ่งในหมู่พวกเจ้า แท้จริงอัลลอฮ์นั้นเป็นผู้ทรงรอบรู้อย่างละเอียดถี่ถ้วน”

(อัลหุญรูด : 13)

1.2.2 อัลหะดีษที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาอัลหะดีษ ผู้วิจัยพบว่า ท่านศาสนทูตมุฮัมมัด ﷺ ได้กล่าวถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมของแต่ละเผ่าพันธุ์ ดังเห็นได้จากหะดีษที่ 22391 ซึ่งบันทึกโดยอะหฺมัด (1991) ระบุว่า ท่านศาสนทูตมุฮัมมัด ﷺ ได้กล่าวในตอนหนึ่งของคุฎบะฮ์¹⁰วันศุกร์¹¹ ความว่า

))

((

ความว่า “โอ้ประชาชาติทั้งหลาย พึงทราบเถิดว่าพระผู้อภิบาลของพวกท่านมีองค์เดียว และบิดาของพวกท่านก็มีคนเดียว และพึงทราบเถิดว่าชาวอาหรับนั้นไม่ได้ประเสริฐไปกว่าผู้ที่ไม่ใช่ชาวอาหรับ และผู้ที่ไม่ใช่ชาวอาหรับก็ไม่ได้ประเสริฐไปกว่าชาวอาหรับ คนผิวแดงไม่ได้ประเสริฐกว่าคนผิวดำ และคนผิวดำก็ไม่ได้ประเสริฐไปกว่าคนผิวแดง นอกเสียจากว่าด้วยความยำเกรง”

(บันทึกโดย Ahmad, 1991 : 22391)

นอกจากนี้ท่านศาสนทูตมุฮัมมัด ﷺ ยังได้กล่าวถึงลักษณะความแตกต่างของวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ที่มีอยู่ในสังคมมนุษย์ว่า

¹⁰ คุฎบะฮ์ หมายถึง การแสดงปาฐกถาธรรม

¹¹ วันที่ 11-13 ของเดือน ซุลฮิจญะฮ์ หรือเดือนที่ 12 ตามปฏิทินอิสลาม

[]))

((

ความว่า “แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ ได้ทรงสร้างอาดัมจากดิน ซึ่งได้ถูกรวบรวมมาจากส่วนต่าง ๆ ของโลก ฉะนั้นลักษณะลูกหลานของอาดัม (มนุษย์ทุกคน : ผู้วิจัย) จึงขึ้นอยู่กับลักษณะของแผ่นดิน ด้วยเหตุดังกล่าวบางคนในหมู่พวกเขาจึงมีผิวแดง บางคนมีผิวขาว ผิวดำ และระหว่างทั้งสองนั้น (น้ำตาล : ผู้วิจัย) และบางคนก็มีนิสัยเรียบง่าย บางคนก็หยาบกระด้าง บางคนก็เหลว และบางคนก็ดี ”

(บันทึกโดย al-Tirmīdhī, 1983 : 2879)

จากหะดีษข้างต้น แม้ว่าจะเป็นหะดีษที่กล่าวถึงการสร้างท่านนบีอาดัม ﷺ และบ่งบอกถึงพลาณภาพของอัลลอฮ์ แต่อีกแง่หนึ่งจะสังเกตเห็นการวางแนวคิดเกี่ยวกับสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาของศาสนทูตมุฮัมมัด ﷺ โดยท่านได้ระบุถึงความแตกต่างของมนุษย์ทั้งด้านชาติพันธุ์และลักษณะนิสัย ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการทำความเข้าใจลักษณะอันซับซ้อนของสังคมและพฤติกรรมของมนุษย์ว่าทั้งสังคมและวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มชนนั้นแตกต่างกัน โดยมีปัจจัยหลัก คือสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ กล่าวคือสังคมมนุษย์ที่ตั้งอยู่ในสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์แตกต่างกัน มีปัญหาและความจำเป็นในการดำรงชีวิตที่แตกต่างกัน จึงทำให้วัฒนธรรม นิสัยใจคอ รวมถึงลักษณะทางกายภาพของมนุษย์ในแต่ละสังคมแตกต่างกันไปด้วย

1.2.3 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาและค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมมลายู และวัฒนธรรมอาหรับ รวมถึงการปฏิสัมพันธ์ระหว่างชาวอาหรับกับชาวมลายู ส่วนใหญ่พบว่างานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้องจะมุ่งประเด็นอิทธิพลทางด้านภาษาเป็นหลัก ส่วนวัฒนธรรมด้านอื่นยังไม่ปรากฏชัดเจน เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งผู้วิจัยได้ใช้ประกอบการศึกษาค้นคว้า มีดังนี้

ครองชัย หัตถา (2548 : 3) เขียนในหนังสือ “ประวัติศาสตร์ปัตตานีสันยสถานจักรโบราณถึงการปกครอง 7 หัวเมือง” ว่า ปัตตานีมีบทบาททางการค้าและการเมืองการปกครองมาเป็นเวลานาน ปัตตานีมีทำเลที่ตั้งที่เหมาะสมบนคาบสมุทรมาลายู ซึ่งเป็นศูนย์กลางระหว่างตะวันออกกับตะวันตก คือ จีนกับอินเดีย รวมทั้งอาหรับและเปอร์เซีย ปัตตานีเป็นเมืองท่าที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางมาตั้งแต่สมัยลังกาสุกะ ชื่อ “ปะตานี” ปรากฏในเอกสารต่างประเทศมากมาย ปัตตานีในระหว่างพุทธศตวรรษที่ 21-23 ได้รับการกล่าวถึงว่าเป็นศูนย์กลางการค้าและเป็นเมืองทำนานาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ บันทึกของกัปตันชาวอังกฤษ ในปี พ.ศ.2261ระบุว่าท่าเรือปัตตานีเป็นท่าเรือที่ใหญ่ที่สุดสำหรับการค้าในย่านทะเลแถบนี้ นอกจากนี้ยังเป็นท่าเรือคู่ค้า (staple port) กับเมืองท่าสุรัต มะละบาร์ กัว โคโรมันเดล และเป็นท่าเรือสองพี่น้อง (sister port) กับท่าเรืออิราโตะของญี่ปุ่น ปัตตานีในระยะนั้นมีการปกครองที่เข้มแข็งมีการจัดเก็บภาษีที่เป็นระบบและเป็นธรรมกับพ่อค้าทุกชาติ มีการดำเนินการด้านการทูตกับนานาประเทศ เมืองปัตตานีในระหว่างพุทธศตวรรษที่ 21-23 ได้ชื่อว่าเป็นเมืองหลวง (Kota Raja) และเป็นมหานคร (Metropolis) ของชาวมลายู นอกจากนี้ยังได้รับการกล่าวถึงว่าเป็นระเบียบแห่งเมกะ(มักกะฮ์ : ผู้วิจัย) และเป็นศูนย์กลางการเผยแพร่ศาสนาอิสลามที่ดีที่สุดแห่งหนึ่งในภูมิภาคมาลายู (Nusantara)

ดับเบิลยู เค เจ๊ะมาน (W. K. Che Man, 1989 : 114) เขียนใน “Islam in Contemporary Patani” ว่า ในช่วงที่กษัตริย์และข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ในราชวังและพระบรมวงศานุวงศ์เปลี่ยนมานับถือศาสนาอิสลาม เมืองปัตตานีประกอบด้วยคนเชื้อสายต่าง ๆ อาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก อาทิ จีน อาหรับ อินเดีย สยาม และเขมร เป็นต้น ซึ่งส่วนหนึ่งก็เปลี่ยนมานับถือศาสนาอิสลามด้วยเช่นกัน ด้วยเหตุนี้จึงพบว่าผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามในปัตตานี นอกจากจะประกอบด้วยชาวมลายูมุสลิมเป็นส่วนใหญ่แล้ว ยังมีมุสลิมเชื้อสายจีน อาหรับ และอื่น ๆ โดยเฉพาะที่กรือเซะ อันเป็นชุมชนที่ตั้งเมืองปัตตานีดารุสลามในอดีตนั้น มีผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามที่มีเชื้อสายจีนอยู่เป็นจำนวนมาก

อุมร์ ฟารุค บายูนิด (Omar Farouk Bajunid, 1996 : 102) ได้ศึกษาเรื่อง “The Arabs in Southeast Asia : A Preliminary Overview” พบว่า ชาวอาหรับเข้ามาอาศัยอยู่ในดินแดนแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นระยะเวลาอันยาวนานแล้ว โดยสามารถแบ่งลักษณะของการเข้ามาออกเป็น 2 ลักษณะ คือ 1) เข้ามาในช่วงก่อนยุคอาณาจักรหลายศตวรรษ โดยจะมีการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมและสังคมท้องถิ่น ในระยะนี้ภาพแห่งความเป็นอาหรับจะยังไม่ปรากฏ เนื่องจากพื้นที่ใหม่มีสภาพทางสังคม วัฒนธรรม แตกต่างไปจากพื้นที่ที่ตัวเองเคยอาศัยอยู่ 2) เข้ามาในยุคอาณาจักรหลายอาณาจักร ซึ่งภาพแห่งความเป็นอาหรับจะปรากฏเพิ่มมากขึ้น โดยสังเกตได้จากชุมชนอาหรับที่จะอยู่คู่กับการค้า

กุสตาฟ เลอ บอง (Gustave Le Bon, n.d. : 553) เขียนในหนังสือ “Hadārah al-‘Arab” ว่า การติดต่อระหว่างพ่อค้าชาวอาหรับกับชนชาติในแถบคาบสมุทรมลายูเกิดขึ้นก่อนการประสูติของท่านศาสนทูตมุฮัมมัด ﷺ โดยอาศัยเส้นทางการเดินเรือจาก อินเดีย มะละกา อ่าวไทย ไปจนถึงทะเลจีนใต้

พีรยศ ราฮิมมูลา (2543:11-12) ได้เขียนใน “พัฒนาการประวัติศาสตร์ราชอาณาจักรมลายูปัตตานี ตั้งแต่ ค.ศ. 1350-1909 และการเข้ามาของศาสนาอิสลามในภูมิภาคปัตตานี” ว่า การติดต่อระหว่างประเทศอาหรับกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วที่สุดประมาณศตวรรษที่ 4 ส่วนการค้าระหว่างเปอร์เซียและอาหรับนั้นเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วที่สุดประมาณศตวรรษที่ 9 และโดยทั่วไปแล้วพ่อค้าชาวเปอร์เซียและอาหรับไม่ประสบผลสำเร็จในการปลูกฝังประเพณีทางศาสนาของพวกเขา

อิสมาอีล ฮามิด (2545 : 62) ได้เขียนไว้ในหนังสือ “การเผยแผ่อิสลามในเอเชียและภูมิภาคมลายู” ซึ่งแปลโดย อับดุลเลาะ อับรู ว่าความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างประเทศอาหรับกับหมู่เกาะมลายูปรากฏขึ้นก่อนการเกิดขึ้นของศาสนาอิสลามในแผ่นดินอาหรับ แต่ความสัมพันธ์ดังกล่าวเกิดขึ้นผ่านการค้าระหว่างภูมิภาคมลายูกับประเทศอาหรับเท่านั้น ในขณะเดียวกัน ชาวอาหรับได้ตั้งชุมชนของตนเองขึ้นในภูมิภาคมลายูก่อนที่ลมมรสุมจะพัดพาเรือพวกเขาถอยกลับไปยังประเทศจีนหรือกลับไปยังประเทศอาหรับ

อ. ลออแมน (2541 : 38) ได้เขียนใน “ลังกาสุกะ ปะตานีดารุสสลาม” โดยอ้างจาก “ตารีค ปะตานี” ของ ชัยคุ ฟากิฮู อาลี ระบุว่า ชาวอาหรับ และชาวเปอร์เซียเข้ามาค้าขายที่ปะตานีตั้งแต่พวกเขาขึ้นนับถือศาสนาตั้งเดิมอยู่ โดยมีทั้งศาสนาโซโรแอสเตอร์ ยูดาห์ และคริสต์

ฟิลิป เค ฮิตติ (Philip K. Hitti, 1970 : 45-50) ได้เขียนใน “History of the Arabs” ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างชาวอาหรับกับภูมิภาคมลายูเกิดก่อนอิสลามมานานแล้ว ซึ่งความสัมพันธ์นี้เกิดขึ้นก่อนที่อิสลามจะมีขึ้นในโลกอาหรับด้วยซ้ำ โดยชาวอาหรับทางตอนใต้ที่เรียกว่าพวกซาเบียน (Sabean) ซึ่งเป็นพวกที่มีวัฒนธรรมสูงส่ง พวกเขาได้สถาปนาการปกครองที่เข้มแข็งรัฐของพวกเขาที่เจริญรุ่งเรืองซึ่งเป็นผลมาจากกิจกรรมทางการค้าของคนภายในรัฐ คนอาหรับพวกซาเบียนมีความชำนาญพิเศษทางการเดินเรือ จนกระทั่งพวกเขาสามารถมีอิทธิพลทางการค้าในแถบมหาสมุทรอินเดีย

จี อาร์ ทิบเบตต์ (G.R. Tibbetts, 1956 : 205-206) เขียนไว้ใน “Pre-Islamic Arabia and Southeast Asia” ว่า ชาวอาหรับได้มาถึงแหลมมลายูประมาณศตวรรษที่ 1-2 โดยอาศัยหลักฐานจากลูกปัด ประมาณ 600 ชิ้นที่ถูกค้นพบบนแหลมมลายู

อิบน์ ขุรดาษะบะฮฺ (Ibn Khurdādhbah) ได้เขียนในหนังสือ “al-Masālik wa al-Mamālik” ว่า ระหว่างเดินทางไปยังจีน พ่อค้าชาวอาหรับแวะตามเมืองต่าง ๆ ในคาบสมุทรมลายู อาทิ กาละฮฺ (เกดะห์) ดิยูมัน (ดีโอมัน) ซาละฮัด ฟินซุร และรัมน์ เป็นต้น นอกจากนั้นยังมีอาณาจักรซาบิจญ์ (ศรีวิชัย) ซึ่งเป็นอาณาจักรที่ยิ่งใหญ่และกษัตริย์ของอาณาจักรนี้มีชื่อว่ามหาราช¹²

มุฮัมมัด ตอยยิบ บิน อูสมาน (Mohd Taib Bin Osman, อ้างจาก อัสสมิง กาเซ็ง, 2544 : 20) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับคำศัพท์ภาษาต่างประเทศในหนังสือพิมพ์ภาษามลายูมาตรฐานในช่วงปี ค.ศ.1941 โดยในส่วนของคำศัพท์ภาษาอาหรับนั้นเขาได้ทำการวิจัยเฉพาะคำศัพท์ที่ไม่เกี่ยวกับศาสนาอิสลาม

จากการวิจัยพบว่า คำศัพท์ภาษาอาหรับส่วนใหญ่ถูกนำมาใช้อ้างถึงสิ่งใหม่ ๆ ที่เข้ามาในวัฒนธรรมมลายู เช่นสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ ศัพท์วิชาการและการเมืองการปกครอง ซึ่งศัพท์เหล่านั้นส่วนใหญ่ถูกยืมมาจากตะวันตกเข้ามายังภูมิภาคมลายูโดยผ่านภาษาอาหรับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศอียิปต์และตุรกี ทั้งนี้เนื่องจากในช่วงเวลาดังกล่าวทั้งสองประเทศมีการติดต่อและมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับโลกตะวันตก

มุฮัมมัด อับดุลญับบาร เบก (Muhammad Abdul Jabbar Beg, 1983, Quoted in Hasan Madmarn, 2002 : 46-47) ได้ทำการศึกษาคำยืมภาษาอาหรับในภาษามลายูมาตรฐานในแง่ของอิทธิพลทางด้านภาษา พบว่า ภาษาอาหรับเป็นวัฒนธรรมทางภาษาที่ยิ่งใหญ่ ภาษาอาหรับเป็นภาษาพิธีกรรมของศาสนาอิสลาม แหล่งที่มาของศาสนาอิสลามคือคัมภีร์อัลกุรอานและอัลหะดีษ¹³ ก็เขียนด้วยภาษาอาหรับ คัมภีร์อันเป็นที่มาของศาสนาอิสลามดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นชาวอาหรับหรือไม่ใช่ชาวอาหรับทั่วโลกจะต้องอ่านจากต้นฉบับที่เป็นภาษาอาหรับ ภาษาอาหรับเป็นสื่อของศาสนาอิสลามหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งภาษาอาหรับและศาสนาอิสลามมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันยากที่จะแยกออกจากกันได้ คำที่ยืมมาจากภาษาอาหรับจะพบได้ในภาษาจำนวนมากของทวีปเอเชีย แอฟริกา และยุโรป ภาษาในทวีปเอเชีย ได้แก่ เปอร์เซีย ตุรกี เคอร์ดิส อูรดู ฮินดี ออริยา ทมิฬ เบงกาลี ทิเบต และมลายู ฯลฯ

อัสสมิง กาเซ็ง (2544 : ง) ได้ศึกษาเกี่ยวกับคำยืมภาษาอาหรับในภาษามลายูถิ่นปัตตานี พบว่า คำยืมภาษาอาหรับในภาษามลายูถิ่นปัตตานีส่วนใหญ่เป็นคำยืมทับศัพท์มิใช่คำยืมปนและคำยืมแปล ส่วนใหญ่เป็นคำนาม รองลงมาเป็นคำกริยา คำคุณศัพท์ คำสันธาน และคำที่เป็นทั้งได้ทั้งคำกริยาและคำนาม ความหมายของคำยืมส่วนใหญ่จะเกี่ยวกับการกระทำ ความคิดและความเชื่อ

¹² al-Maktabah al-’Islāmīyah. 2007. **al-Masālik wa al-Mamālik**. (Online) Search from www.al-eman.com/islamlib/viewchp.asp?BID=223&CID=3 [6 April 2007]

¹³ อัลหะดีษ ตามทัศนะของปวงปราชญ์ด้านหะดีษ (มุหัดดีซุน) หมายถึง วจนะ จริยวัตร และบุคลิกลักษณะของศาสนทูตมุฮัมมัด ﷺ รวมถึงการกระทำอันเป็นที่ยอมรับจากท่าน (Abdullah Kārīnā al-Bandarīy, n.d. : 8-9)

ซึ่งคำยืมส่วนใหญ่เกี่ยวกับศาสนาอิสลาม และคำยืมทั้งหมดที่มีอยู่ในภาษามลายูถิ่นปัตตานีมีทั้งหมด 586 คำ

ดลมนรรัตน์ บากา และคณะ (2529 : 5) ได้ทำการวิจัยเรื่องสำรวจจิตรกรรมไทยมุสลิมในจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ซึ่งรวมศิลปอักษรอาหรับในรูปของอักษรประดิษฐ์อยู่ด้วย พบว่า งานจิตรกรรมไทยมุสลิมมีหลายประเภท เช่น อักษรประดิษฐ์ (Calligraphy) ลวดลายผ้าปาเต๊ะ ลวดลายบนถ้วยชามและเครื่องใช้ ลวดลายตกแต่งบ้าน เครื่องทองเหลือง ปกหนังสือ และอื่น ๆ โดยจิตรกรรมไทยมุสลิมบางอย่างนั้นจะปรากฏในสถานที่ต่าง ๆ กัน เช่น อักษรประดิษฐ์ปรากฏทั้งบนถ้วยชาม บนหลุมศพ และมัสยิด เป็นต้น

อารีฟิน บินจิ และคณะ (2543 : 12) ได้เขียนในหนังสือ “ปะตานี ดารุสสลาม” ว่า มัสยิด¹⁴ กรือเซะและมัสยิดตันหยงดาโต๊ะเป็นมัสยิดสองหลังแรกที่สร้างด้วยการก่ออิฐถือปูนตามรูปแบบสถาปัตยกรรมอาหรับ

จากเอกสารและงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้นพอจะสรุปได้ว่า การปฏิสัมพันธ์ระหว่างชาวอาหรับกับชาวมลายูในจังหวัดปัตตานีนั้น เกิดขึ้นก่อนที่ศาสนาอิสลามจะถูกเผยแพร่ในคาบสมุทรมลายู แต่บทบาทของชาวอาหรับจำกัดเพียงแค่การค้าขาย ด้วยเหตุดังกล่าวจึงไม่ปรากฏว่าชาวมลายูปัตตานีในช่วงก่อนการรับนับถือศาสนาอิสลามรับเอาวัฒนธรรมของชาวอาหรับ ครั้นเมื่อศาสนาอิสลามเกิดขึ้นและถูกนำมาเผยแพร่ในดินแดนแถบคาบสมุทรมลายู ร่องรอยของการรับวัฒนธรรมอาหรับซึ่งมีทั้งด้านภาษา ศิลปกรรม การแต่งกาย และอาหารการกิน ก็เริ่มปรากฏชัดขึ้นเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

1.3 วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของวัฒนธรรมอาหรับในสังคมนมลายูในจังหวัดปัตตานี
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลวัฒนธรรมอาหรับในสังคมนมลายูในจังหวัดปัตตานี

1.4 ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย

1. ทราบประวัติความเป็นมาของวัฒนธรรมอาหรับในจังหวัดปัตตานี
2. ทราบวัฒนธรรมอาหรับในสังคมนมลายูในจังหวัดปัตตานี

¹⁴ มัสยิด คือ สถานที่ซึ่งมุสลิมใช้ประกอบศาสนกิจร่วมกัน

3. ผลการวิจัยสามารถใช้เป็นองค์ความรู้ในการเรียนการสอนวัฒนธรรมอาหรับและวัฒนธรรมมลายู
4. ผลการวิจัยเป็นประโยชน์กับหน่วยงานราชการในการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้
5. ผลการวิจัยสามารถใช้เป็นประโยชน์ในการศึกษาลู่ทางในการประกอบธุรกิจในจังหวัดชายแดนภาคใต้และจังหวัดใกล้เคียง

1.5 ขอบเขตของการวิจัย

1. การศึกษาวัฒนธรรมอาหรับในการวิจัยนี้จะศึกษาเฉพาะวัฒนธรรมอาหรับในด้านภาษา และการแต่งกาย ที่มีอยู่ในจังหวัดปัตตานีเท่านั้น
2. การวิจัยครั้งนี้จะศึกษาเฉพาะวัฒนธรรมอาหรับที่ไม่ได้เป็นบทบัญญัติของศาสนาอิสลาม
3. ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะทำการวิจัยอิทธิพลของวัฒนธรรมอาหรับด้านภาษา และการแต่งกาย ที่มีอยู่ในปัจจุบัน ณ ปีที่ทำการศึกษาคือ ปี พ.ศ. 2547
4. วัฒนธรรมการแต่งกายผู้วิจัยไม่รวมถึงการแต่งกายของสตรี เนื่องจากรูปแบบการแต่งกายของสตรีนั้นเป็นผลมาจากบทบัญญัติของศาสนาอิสลาม อาทิ การคลุมศีรษะ เป็นต้น

1.6 ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ชื่อประเทศ รัฐ และเมืองต่าง ๆ ผู้วิจัยยึดตามร่างประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี และประกาศราชบัณฑิตยสถาน เรื่อง กำหนดชื่อประเทศ ดินแดน เขตการปกครอง และเมืองหลวง 2542
2. ผู้วิจัยจะใช้ลัทธิอักษรประดิษฐ์ ต่อท้ายเมื่อกล่าวถึงอัลลอฮ์ หมายถึง มหาบริสุทธิ์แต่พระองค์ผู้ทรงสูงส่ง และ เมื่อกล่าวถึงศาสนทูตมุฮัมมัด หมายถึง ขออัลลอฮ์ทรงอานวยพรแก่ท่าน และ เมื่อกล่าวถึงศาสนทูต หรือนบีมุฮัมมัด หมายถึง ขอความสันติสุขประสบแก่ท่าน
3. การแปลความหมายอายะฮ์อัลกุรอานเป็นภาษาไทย ผู้วิจัยยึดตามพระมหาคัมภีร์อัลกุรอานพร้อมความหมายภาษาไทยของสมาคมนักเรียนเก่าอาหรับประเทศไทย จัดพิมพ์โดยศูนย์กษัตริย์พะฮัดเพื่อการพิมพ์อัลกุรอาน แห่งนครมะดีนะฮ์ ฮ.ศ. 1419 โดยจะระบุชื่อสุเราะฮ์ และลำดับอายะฮ์ไว้ในวงเล็บถัดจากความหมายของอายะฮ์นั้น ๆ

4. การเรียกชื่อปัตตานี ผู้วิจัยจะใช้คำว่า “ปะตานี” หมายถึง ปัตตานีก่อนการแบ่งเป็น 7 หัวเมือง และคำว่า “ปัตตานี” หมายถึง ปัตตานี หลังการแบ่งเป็น 7 หัวเมือง

1.7 นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อความเข้าใจที่ตรงกัน ผู้วิจัยได้กำหนดคำนิยาม ขอบเขต ความหมายของศัพท์เฉพาะต่าง ๆ ไว้ดังนี้

วัฒนธรรมอาหรับ หมายถึง วัฒนธรรมทางด้านภาษา และการแต่งกายของชาวอาหรับที่ปรากฏในจังหวัดปัตตานี

สังคมมลายู หมายถึง สังคมชาวไทยเชื้อสายมลายูที่นับถือศาสนาอิสลาม พูดภาษามลายู อาศัยอยู่ในจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส รวมถึงพื้นที่อำเภอจะนะ เทพา นาทวี และสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา

ชาวมลายู หมายถึง ชาวไทยเชื้อสายมลายูที่นับถือศาสนาอิสลาม พูดภาษามลายู อาศัยอยู่ในจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส รวมถึงพื้นที่อำเภอจะนะ เทพา นาทวี และสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลาพูดภาษามลายูถิ่นปัตตานีเป็นภาษาแม่ในจังหวัดปัตตานี

อิทธิพล หมายถึง อิทธิพลทางด้านภาษา และการแต่งกาย

1.8 วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องอิทธิพลของวัฒนธรรมอาหรับต่อสังคมมลายูในจังหวัดปัตตานี เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูล จากหนังสือ เอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมาประมวล วิเคราะห์ และสรุปให้เห็นถึงลักษณะและสภาพความเป็นอยู่ของสังคม เป็นการสำรวจประวัติความเป็นมา และลักษณะของวัฒนธรรม โดยใช้แหล่งข้อมูลดังนี้

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources) ได้แก่

1.1 คัมภีร์อัลกุรอาน และอัลหะดีษ

1.2 บันทึกประวัติศาสตร์ปัตตานี จดหมายเหตุ เช่น ตาริค ปะตานี ฉบับคัดลอก โดย ชัยคุ ดาวูด บิน अबดุลเลาะฮ์ อัลฟะฎอนีย์ และ เชอญาะเราะฮ์ ปะตานี ฉบับบันทึกบนหนังสือตัวไม่ระบุผู้เขียน

1.3 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคคลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมอาหรับ เช่น ประธานกลุ่มเย็บหมวกปิเยาะห์ โต๊ะครู หรือ อูस्ताส และบุคคลทั่วไป

1.4 รายการโทรทัศน์เกี่ยวกับวัฒนธรรมอาหรับที่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ในกลุ่มประเทศอาหรับในช่วงเดือนตุลาคม 2547 ถึง เดือนพฤษภาคม 2549 ได้แก่

1.4.1 รายการอัลโอมานียาต (al-Omānīyāt) และรายการเทศกาลประจำปี มัสกัต (Mahrajan Masqat) ซึ่งออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 1 ประเทศโอมาน

1.4.2 รายการนะวาฟิซุ (Nawāfidh) และรายการหะดีษ อัลบะรอริย (Ḥadīth al-Barārīy) ซึ่งออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์อัซซารีเกาะห์ ประเทศสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์

1.4.3 การถ่ายทอดสดรายการศิลปะวัฒนธรรมอัลญะนาดีริยะห์ (al-Jinādīriyah) และรายการมุกัสสารอต (Mukassarāt) ซึ่งออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ ช่อง 1 ประเทศซาอุดีอาระเบีย

1.4.4 รายการอัลบัยตุ อัลอะรอบีย (al-Bait al-‘Arabīy) ซึ่งออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ประเทศเยเมน

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) ได้แก่ หนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์ ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ประวัติความเป็นมาของชนชาติอาหรับ เช่น หนังสือของ Gustave Le Bon เรื่อง Ḥadārah al-‘Arab และ Philip K. Hitti เรื่อง History of The Arab ส่วนวัฒนธรรม ประวัติความเป็นมาของชนชาติมลายู เช่น หนังสือของ Ismail Hamid เรื่อง Masyarakat dan Budaya Melayu และ Slamet Muljana เรื่อง Runtuhnya Kerajaan Hindu-Jawa dan Timbulnya Negara-negara Islam di Nusantara

3. ข้อมูลตติยภูมิ (Tertiary Sources) ได้แก่ หนังสือสารานุกรม หนังสือรายปี พจนานุกรม เช่น สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากแหล่งข้อมูล ดังนี้

1. สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
2. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ ท่าวาสุกรี กรุงเทพฯ ฯ
3. ห้องสมุดวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
4. หอสมุดแห่งรัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย
5. หอสมุดอิสลาม แห่งรัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย
6. หอสมุดมหาวิทยาลัยอิสลามนานาชาติ ประเทศมาเลเซีย

โดยผู้วิจัยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. รวบรวม หนังสือ ตำรา บทสัมภาษณ์ สารคดี และเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมอาหรับ และมลายูทั้งโดยตรงและโดยอ้อม

2. ศึกษาทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม
3. ศึกษาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชนชาติอาหรับ และมลายู

4. ศึกษาลักษณะและประเภทของวัฒนธรรมอาหารับ และมลายู
5. ศึกษาภูมิหลังด้านภูมิศาสตร์ วัฒนธรรมของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

โดยเฉพาะจังหวัดปัตตานี

6. ศึกษาการเข้ามาของศาสนาอิสลามในภูมิภาคมลายูโดยเฉพาะจังหวัดปัตตานี
7. ศึกษาวัฒนธรรมอาหารับในสังคมมลายูในจังหวัดปัตตานี
8. ศึกษาคำยืมภาษาอาหารับในภาษามลายูถิ่นปัตตานี
9. จัดแบ่งหมวดหมู่ของข้อมูลโดยการจำแนกตามหัวข้อใหญ่และหัวข้อย่อย
10. วิเคราะห์ข้อมูลตามหัวข้อที่กำหนด โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา และนำเสนอ

เนื้อหาสาระโดยวิธีการพรรณนาความ

11. สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ
12. เขียนรายงาน